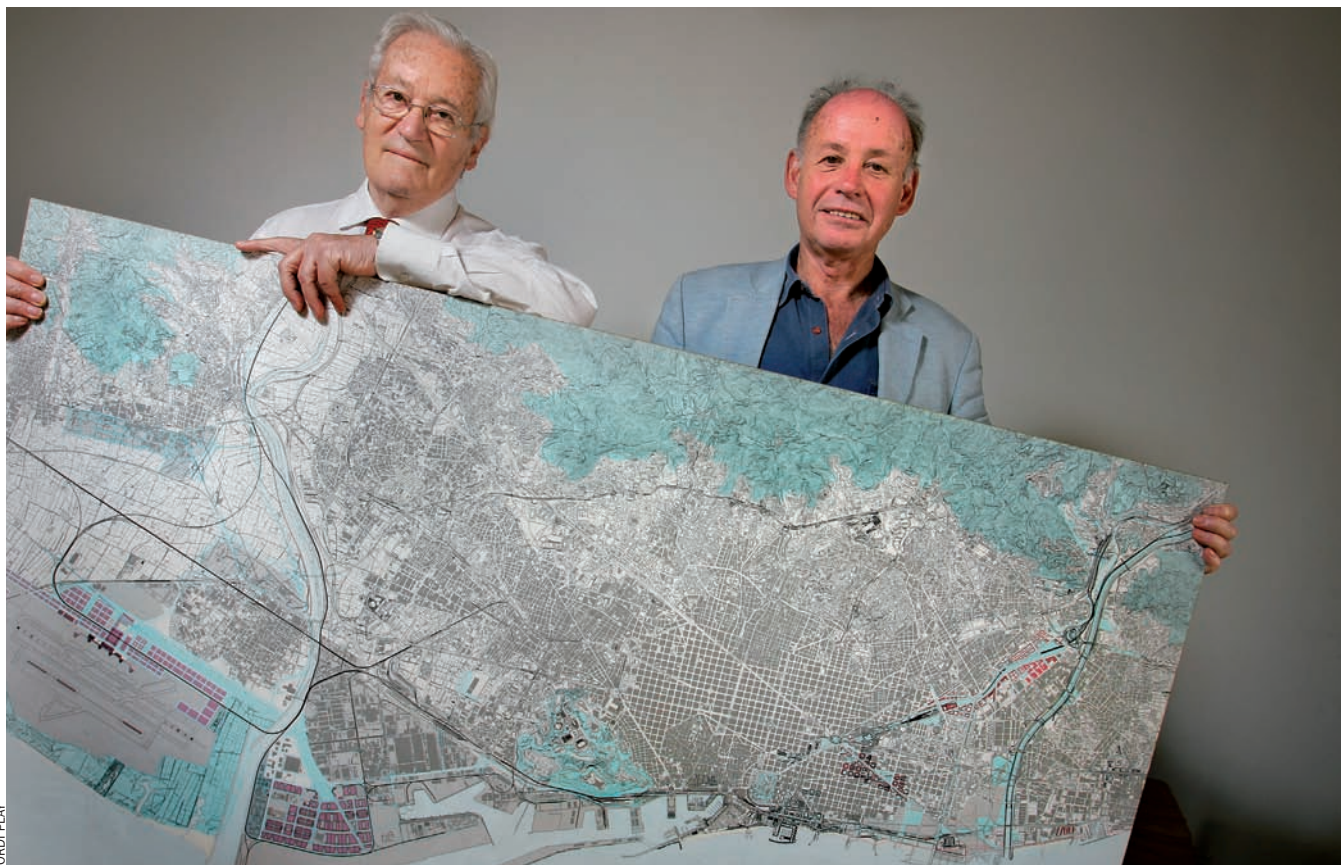

La Diagonal de Barcelona, segons Oriol Bohigas i Jordi Borja

JORDI PLAY

Oriol Bohigas (esquerra) i Jordi Borja consideren que les dues opcions de la Diagonal tenien deficiències tècniques.

L'arquitecte Oriol Bohigas i l'urbanista Jordi Borja conversen sobre el referèndum de la Diagonal i l'urbanisme de Barcelona. Tots dos van tenir càrrecs de responsabilitat a l'Ajuntament i són crítics amb la destitució de Carles Martí com a primer tinent d'alcalde.

La Diagonal mereixia un referèndum com el que va organitzar l'Ajuntament de Barcelona fa dues setmanes?

—ORIOl BOHIGAS: No. Un referèndum com aquest no hi ha res que se'l mereixi. L'urbanisme, la sanitat o l'educació són serveis socials en els quals és molt

important l'opinió de l'usuari, però no s'han de decidir els problemes tècnics a partir de l'opinió de l'usuari. El ciutadà no està capacitat per a dir si és millor la solució A, la solució B o la C —potser aquesta sí, perquè tothom està capacitat per dir que cal buscar una solució. Però el fet és que sóc contrari a demanar la

participació ciutadana per decidir unes qüestions que presenten uns problemes tècnics i científics molt importants que no s'han estudiat bé prèviament. Demanar l'opinió del ciutadà i fer-li cas és importantíssim i positiu, però amb la condició que li demanin coses que pugui contestar.

—JORDI BORJA: Una consulta ciutadana tal com s'ha plantejat de la Diagonal, de cap manera. Ja he escrit un article que es diu "Una consulta innecessària" i, fins i tot, hauria pogut titular "Una consulta negativa". Per tres raons: la primera és que una consulta ha de ser el resultat d'un procés i plantejar-la en termes polítics, no tècnics. Pots demanar: "Voleu que la Diagonal sigui un passeig ciutadà o una via ràpida?", per exemple. Encara pots tenir un criteri. Però dues propostes

tècniques molt similars –que tenen el mateix objectiu–, és absurd. Va ser mal plantejada, la pregunta.

Segona raó: va ser inoportuna. Un any abans de les eleccions ja saps que el govern municipal no podrà fer pràcticament res; a més, el context econòmic no és el més adient per a dedicar tants diners a la consulta. I tres: penso que un mecanisme de participació que, en certs moments pot ser interessant, es crema. Quan l'utilitzes malament, el cremes.

A més a més, des del punt de vista dels qui l'han promoguda ha estat nefasta. I es veia a venir. Fa dos mesos vaig parlar amb gent de l'equip de govern i els ho vaig dir: per què us heu ficat en aquest embolic? Només hi podeu perdre. Per a mi, és incompreensible com gent d'una certa experiència en la vida política es pot ficar en aquest embolic. Des d'un punt de vista de cultura política, és mal plantejat, i des d'un punt de vista d'opunitat.

—**No vau anar a votar, doncs?**

—O. BOHIGAS: Jo sí que hi vaig anar.

—J. BORJA: Jo també.

—O. BOHIGAS: Però si no hi hagués anat no tindria mala consciència.

—J. BORJA: Jo hi vaig anar perquè és com les eleccions. Han costat molt d'aconseguir per a no anar-hi. Sovint voldries que hi hagués vot negatiu (“escolti, sobretot vull que no guanyin aquests”), però vaig a votar. I, com que no tenia ganes de confondre el meu vot amb tota la gent que hi anava per afavorir l'oposició –jo més m'estimo això que no que governi la dreta–, vaig votar per l'A... Però amb ganes de no anar a votar.

—**I vós, senyor Bohigas: podeu dir quina opció vau votar?**

—O. BOHIGAS: La C, evidentment. Era l'única cosa que podia fer, perquè les opcions A i B no m'agradaven gens. Les dues solucions que es presentaven, eren totes dues dolentes. Eren dolentes perquè són absolutament conservadores i antiquades: això de la rambla i el bulevard són coses del segle XIX. Avui dia un carrer s'ha de plantejar amb unes altres possibilitats. Segona, que hi ha una impossibilitat fonamental, una contradicció: o converteixes el carrer en un espai de vianants o el converteixes en una via de trànsit intens, encara que sigui de transport col·lectiu. No hi caben totes dues coses. O fem un carrer de vianants o fem un carrer amb tramvia i més siste-

mes de transport col·lectiu. Tot junt, amb l'amplada de la Diagonal –que és més estreta que el passeig de Gràcia– no hi cap. L'altra cosa que m'ha sorprès és que l'ajuntament s'hagi entestat a manifestar que l'enquesta ha estat un fracàs. La manca de participació sí que és un cert fracàs, després de fer tanta propaganda i gastar-s'hi tants diners. Un 12% és una misèria. Això sí que és un fracàs, que demostra que la qüestió no interessava, que s'havia comunicat malament, que es demanaven coses que no es podien respondre, etcètera. Però, al capdavant, l'ajuntament havia fet tres propostes i n'ha guanyat una. Que l'ajuntament digui que la victòria d'aquesta proposta és un fracàs seu... Que no l'havien proposada ells, també? No entenc que, per haver guanyat una opció determinada, s'hagi de fer dimitir el tinent d'alcalde. Ho trobo estrany, tan estrany que penso que hi ha d'haver una mar de fons més important que la consulta que hagi provocat aquestes reaccions tan radicals. Si creuen en la consulta, i la consulta diu que cap de les dues opcions sinó una altra, no sé per què s'han de posar tan nerviosos.

—**Voleu dir que, de fons, hi havia més baralla política?**

—O. BOHIGAS: M'ho imagino. A banda aquestes mancances i fracassos que reconeixem, l'ajuntament no ha d'interpretar que l'opció C vagi en contra seu. És un avís: “Les propostes A i B no són satisfactòries, feu un estudi, tireu endavant una altra cosa.”

—J. BORJA: Ha passat una mica com amb el Fòrum. Si per al Fòrum no s'hagués fet aquella campanya desproporcionada –“seran les idees que mouran el món!”, “vindran, almenys, cinc milions de persones...”–, etcètera–, si ho munten com un esdeveniment cultural i cosmopolita i, en acabar, anuncien que hi han passat tres milions, hauria estat un èxit. Però si anuncies un mínim de cinc milions i que d'allà sortiran les idees que mouran el món, després et sentiràs desautoritzat. Si fas una consulta i et diuen que no es canvia la Diagonal, no passa res.

—O. BOHIGAS: És clar que no.

Jordi Borja: “Només les dictadures es plantegen referèndums perquè els diguin sí i prou. No ho entenc”

—J. BORJA: Només les dictadures plantegen els referèndums perquè els diguin sí i prou. No ho entenc. Sobre les propostes concretes, A i B, l'Oriol és arquitecte i es fixa més en el disseny. A mi em molestava que eren només un dibuix de disseny sense tenir en compte moltes altres coses: no tan sols l'amplada de la Diagonal sinó els impactes sobre la mobilitat, què representa això per a l'Eixample, què vols que sigui preferentment –és cert que tot no hi cap: jo crec que aquestes dues propostes es poden fer a títol d'exemple, però allò que haurien acabat fent no hauria estat ni l'A ni la B. Quan ho portis a la pràctica, dependrà de quin impacte tindrà la línia 9 del metro, s'acabarà fent el túnel de la Diagonal...

—O. BOHIGAS: El primer gran dubte sobre la Diagonal és saber si pots fer-hi un metro o no. Diuen que és complicat però hi hauria d'haver un estudi definitiu analitzant costos...

—J. BORJA: No és tan difícil, fer aquest estudi...

—O. BOHIGAS: I si és difícil, que hi dediquin un any, a fer-lo.

—J. BORJA: Sí, sí. Saber quina és l'estructura geològica i quantes coses hi ha construïdes en aquest moment, no dic que no costi temps, però tampoc...

—O. BOHIGAS: I que calculin els costos, per veure si són assequibles o no.

—**La primera opció vostra seria un metro sota la Diagonal? Millor un metro que un tramvia?**

—O. BOHIGAS: No ho sabem, perquè no en sabem els costos. No es pot dir sense un estudi ben fet.

—J. BORJA: Com més temps passi, més complicat és de fer. Segurament, si s'hagués plantejat anys enrere, hauria estat la solució. Comparant-ho amb unes altres grans ciutats, els grans eixos de París, Londres o Nova York tenen un metro o un tren regional. A París, l'eix dels Camps Elisis i la Bastilla el pots fer en metro i pots també agafar el RER, que és un tren regional que et porta de punta a punta de la ciutat en un quart. El tramvia no serveix per a la gent que hagi d'anar d'Esplugues al Besòs, perquè no acabaria mai, però sí per a qui vagi al

JORDI PLAY

L'arquitecte Oriol Bohigas opina que les dues opcions A i B del referèndum, un bulevard i una rambla, són "propostes del segle XIX."

centre. Una via semiràpida de transport col·lectiu estaria molt bé. S'hauria d'estudiar.

—Un tramvia és útil per a travessar una ciutat de cap a cap?

—J. BORJA: En una ciutat d'uns centenars de milers de persones, possiblement sí. En una aglomeració de tres milions de persones... és un complement.

—O. BOHIGAS: No m'atreveria a respondre si no és amb estudis tècnics. Imagina't què ha d'opinar el ciutadà normal i corrent. És una llàstima que s'hagi malbaratat la idea de la participació popular. Perquè la idea de consultar el poble és bona i ara pot quedar desprestigiada.

—Deia el Senyor Bohigas que les propostes de rambles i bulevards són del segle XIX. Quines solucions ofereix el segle XXI a la Diagonal?

—O. BOHIGAS: Una cosa típica de les ciutats modernes és no confiar només en un pla del sistema circulatori. En una rambla o un bulevard se suposa que tot circula en una mateixa cota. Un carrer modern exigeix, almenys, dos nivells diferents: o metro soterrat o tramvia so-

terrat o metro elevat o el tramvia elevat o el transport ràpid elevat i penjat. Hi ha molts sistemes més moderns que el tramvia tradicional.

—J. BORJA: En la nostra cultura ciutadana hi ha molt recel de la contaminació visual dels transports elevats. Jo crec que això ho podem discutir. Vas a Tòquio, veus cinc o sis nivells d'elevació i genera un paisatge urbà fantàstic. A París tenen el metro elevat en certes avingudes i està molt bé. Si s'arregla bé, a la part de sota s'hi fan mercats, per exemple. Jo veig difícil que ho posin tot al mateix nivell.

—O. BOHIGAS: Convertir l'espai en una zona de vianants consistent i augmentar-hi la circulació, ni que sigui només pública, té molts problemes.

—J. BORJA: Convertir-ho en zona de vianants, amb terrasses i expansió de l'oferta comercial, etc., a més de tramvia, bus exprés, carril bici i carril de càrrega i descàrrega i un mínim de trànsit rodat...

—O. BOHIGAS: Els dos projectes presentats eren deficient tècnicament perquè tampoc no comptaven amb els

pàrquings de motos ni explicaven com serien les parades del tramvia —que es mengin un espai. La rambla (opció B) no hauria estat una rambla sinó un espai intransitable: era més estreta que la rambla de Catalunya, que ja és el mínim. Si hi poses terrasses, com passen els cambres per les voreres, el carrer amb trànsit rodat i el tramvia fins a arribar a les taules?

—J. BORJA: L'opció B era inviable.

—Des d'alguns barris i carrers pot semblar que la Diagonal ja és prou privilegiada per a haver de ser el centre de les preocupacions?

—J. BORJA: L'una cosa no exclou l'altra. A Barcelona s'han fet actuacions als barris perifèrics molt ambicioses, algunes molt interessants, com la transformació de Nou Barris —des de les primeres places, com la plaça de Sòller, fins a la via Júlia i el parc Central—; hi ha la transformació del Poblenou, que és més difícil d'avaluar. Però els centres de les ciutats són molt importants. És allò que la gent veu més i utilitza més i transmet més sentit. L'avinguda Diagonal té un potencial d'avinguda ciutadana que ara no és: ara ni serveix de passeig ciutadà ni com a opció de mobilitat. Jo, que l'hauria de fer servir, abans me'n vaig per Aragó. No és ni carn ni peix. I el tram de Diagonal de Glòries al Besòs és un desastre, no té ni cap ni peus. A més, es va fent més estreta com més s'acosta a mar... i no hi arriba! Aquí sí que hi ha un dèficit d'urbanisme.

—Jordi Hereu va anunciar, primer, que no se centraria en grans esdeveniments ni macroreformes urbanístiques; després proposà els Jocs d'Hivern i la reforma de la Diagonal i ara es desdiu de totes dues coses. És poc coherent, ha estat mal aconsellat, rectificar és de savis?

—O. BOHIGAS: No tinc clar què vol dir amb grans esdeveniments, perquè, per a mi, un gran esdeveniment és l'obertura del túnel de l'AVE. N'hi ha molts, de grans esdeveniments.

—Però després dels Jocs Olímpics i del Fòrum, semblava que una via era l'organització d'un esdeveniment equiparable que es pogués aprofitar per fer reformes urbanístiques. Des del començament, Jordi Hereu va dir que no calia tot això per fer una bona política municipal i pagava la pena centrar-se en la millora social.

—O. BOHIGAS: Reformar la Diagonal tampoc no era un gran esdeveniment.

—**I una macroreforma urbanística?**

—J. BORJA: Un dels grans errors del referèndum de la Diagonal ha estat vendre'l com un gran projecte de la ciutat. Redissenyar un tram de la Diagonal pot ser un projecte interessant si es fa bé, si es planteja bé, si s'estudia més. Però no és com uns Jocs Olímpics, que van implicar noves centralitats, noves infraestructures, un salt de qualitat de la ciutat. Sí que és cert que en el moment actual, amb aquesta crisi, s'ha d'anar molt en compte de proposar grans projectes i, a més a més, la Barcelona municipal és una part de la realitat urbana: els grans projectes, tot suposant que siguin convinguts i viables, han de tenir una escala metropolitana i més. Han de ser projectes compartits amb la Generalitat i amb més ajuntaments. Els projectes han de tenir escala a l'àmbit de Catalunya o, fins i tot, d'euroregió. No s'ha d'organitzar tot aquest enrenou per aquests projectes. Entre els projectes de barri i els grans projectes, Barcelona en necessita uns d'intermedis que relacionin centre i perifèria, però no són els grans projectes. Amb els Jocs Olímpics es va tancar una època de l'urbanisme ciutadà. Ara és una altra escala i la ciutat es fa i es refà sobre ella mateixa. Però el debat sobre la Diagonal ha estat fatal perquè s'ha posat el llistó fora de la realitat: si tu dius que prendre un iogurt et guarirà totes les malalties, fracassaràs.

—**Creieu que Barcelona té avui dia una política urbanística definida?**

—O. BOHIGAS: Més m'estimo preguntar-ho que respondre-ho, això.

—J. BORJA: És significatiu que l'Oriol Bohigas respongui això. Si estigués ben definida, ho sabríem. Crec que l'Ajuntament, segurament amb molta bona intenció, va fer durant un temps aquest discurs de la proximitat i la petita escala que em sembla nefast per a una gran ciutat. En Maragall, i una mica en Clos, van mantenir aquest discurs de Barcelona capital de Catalunya, Barcelona ciutat metropolitana, Barcelona com una de les primeres grans ciutats del sud d'Europa, etcètera. Això vol dir pensar en el sud de França, en València, etcètera. La proximitat va ser anar a l'altre extrem. Anar a veure què diu la veïna del barri; no ja l'Associació de Veïns, que pot tenir una certa capacitat d'agregar.

JORDI PLAY

Jordi Borja és director del Projecte Gestió de la Ciutat de la UOC. Opina que l'Ajuntament s'ha tancat en "el discurs de la proximitat" i, "més que idees i projectes, han fet acudits".

—**S'ha perdut la perspectiva?**

—J. BORJA: Crec que s'han tancat. El Fòrum va ser un trauma per a l'equip de govern de l'ajuntament. S'han tancat sobre ells mateixos. El seu interès sobre la ciutat, a petita escala, i molt tancats en l'ajuntament. Quan han volgut presentar idees que criden l'atenció han sortit els Jocs d'Hivern que ningú no s'ha pres seriosament...

—O. BOHIGAS: Ningú.

—J. BORJA: No es pot improvisar. Els anys 80 hi havia molt capital cultural acumulat sobre la ciutat i espontàniament sabíem què tocava, a escales diferents. Maragall va anar apujant el llistó gradualment i de manera entenedora. Fins i tot quan va proposar allò de l'euroregió, no era una volada de coloms: tu anaves a Tolosa, a Montpeller, fins i tot a Marsella o a València, i la majoria pensaven que havíem de tenir projectes conjunts. Ara s'han tancat i, més que idees i projectes, han fet acudits.

—**Senyor Bohigas: esteu d'acord que el Fòrum va ser un trauma?**

—O. Bohigas: Sí, però es traumatitzen

per coses que no... Si en comptes de dir que canviariem el món, haguessin explicat que resoldríem bé la depuració de les aigües, no hauria estat cap trauma. Això va ser una operació ben feta i que encara està bé. Ara s'hauria de completar amb millores tecnològiques —i veig que no ho fan—, però tota la solució de la depuradora va estar molt bé. Encara estan capficats que el Fòrum havia de ser un combat d'idees, per bé que en realitat és un combat de merda, en el bon sentit de la paraula: en comptes d'enviar la merda de Barcelona a tots els municipis del voltant és tractada i reabsorbida al centre de la metròpoli, d'una manera fins i tot representativa: deixant les instal·lacions a la vista com a monument i testimoni històric. Això no havia de ser cap trauma.

També s'ha exagerat el trauma del referèndum de la Diagonal. Han fet fora el primer tinent d'alcalde, perquè ha guanyat l'opció que no volien que guanyés. Això és un acte absolutament despòtic.

Àlex Milian